

סיכום ממצאי מחקר
יישוב סכסוכים בהקשר של סכסוך אסימטרי:
מפגשים המבוססים על השערת המגע¹ בישראל ובשטחים
הפלסטיניים הכבושים
צ'אק תיסן ומרוואן דרוויש

מבוא

שורה של ארגונים פועלים לקידום פתרון לקונפליקט הישראלי פלסטיני באמצעות מפגשי פיוס, למידה והכשרה, מפגשי דיאלוג והתנסות בתהליכי מו"מ, בסיוורים לחשיפת העובדות בשטח, בניית קשרי ידידות, אירועים חברתיים, תרבות וספורט, קייטנות ושיתופי פעולה בתחומי הכלכלה והפיתוח. ברבות מהיחזמות הללו מקדמים דיאלוג בין קבוצתי, על ידי שיח מובנה ומונחה בסביבה בטוחה, שמאפשרת ליחידים ולקבוצות ליצור קשרים, לרכוש ידע ולבחון סוגיות חברתיות שנויות במחלוקת.

ארגונים אלה, נתקלים בהתנגדות מאורגנת ונרחבת לפעילותם, על ידי התנועה נגד הנורמליזציה והתנועה לחרם, משיכת השקעות וסנקציות (BDS). שיבוש המפגשים גרמו לעצירה של פרויקטים מקומיים רבים, ודיאלוג בין יהודים ישראלים ופלסטינים הפכו לחזיון די נדיר. מצב עניינים זה מצביע על משבר מתגבר בקהילת הארגונים, שפועלים ליישוב הסכסוך הישראלי-פלסטיני באשר לפרקטיקות שמבוססות על מגע. לאור זה, המחקר בא לבחון את המחלוקת ולהראות כיצד ניתן להתגבר על הדיכוטומיה שבשורש הוויכוח הזה באמצעות הצעה ראשונית לשילוב נקודות ראות מנוגדות על טבען ועל מידת האפקטיביות של מפגשים מובנים ומונחים בישראל ובשטחים.

שיטת המחקר

המחקר הנוכחי מסתמך על נתונים שלוקטו בסדרה של 40 ראיונות מובנים למחצה, פנים-אל-פנים, שהתקיימו עם מנהיגי ארגונים – 17 ישראלים, 16 פלסטיניים ושבעה בינלאומיים – כולל מגוון תורמים בינלאומיים, עמותות מקומיות ובינלאומיות, מוסדות

¹ Planned contact interventions במקור

חינוך, ארגוני חברה אזרחית וארגוני מחקר. הראיונות התקיימו בערבית, אנגלית ועברית במהלך 2014 ו-2015. כהשלמה לממצאי הראיונות, ליקטנו מגוון מקורות משניים, כולל דו"חות מחקרים, תמלילי ראיונות שהתפרסמו ברבים, הערכות פרויקטים ותיעוד מבוסס-ראיות נוסף על התערבויות מפגשים מונחים.

תומכים: הפוטנציאל הגלום ביוזמות המבוססות על מפגשים

חלק מהמרוויינים ומספרות המחקר שסקרנו תומכים באסטרטגיות של מפגשים המבוססים על השערת המגע, בהקשר של הסכסוך האסימטרי בין מדינת ישראל לפלסטינים. ראוי לציין שעל סמך ניתוח תמלילי הראיונות, כשני שלישים מביטויי התמיכה מקורם במרוויינים העובדים בארגונים ישראלים; לעומתם, עובדי ארגונים בינלאומיים ופלסטיניים נטו להתייחס פחות לתמות החיוביות המסוכמות בטבלה דלהלן.

טבלה 1: הפוטנציאל הגלום ביוזמות המבוססות על מפגשים:

ברמה האישית	ברמה הקהילתית	ברמה הפוליטית
מאפשרים שיתוף במידע ומצמצמים את הבורות	יחסי הכוחות משתווים בסביבה מבודדת ומבוקרת	עוקפים שחקנים מהאליטות, החותרים למיצוי אינטרסים אישיים ומאפשרים מפנה ברמה המקומית בפעילות ובהשפעה
יוצרים חוויות רגשיות ומצמצמים את הפחד	מהווים דוגמה לתקשורת קונסטרוקטיבית	משפיעים על תהליכי שלום רשמיים
מאנישים את האחר	בונים אמון בין	מערבים מנהיגים פוליטיים ביצירת קשרים ובניית אמון
	מאפשרים בחינה של סוגיות שנויות במחלוקת, נרטיבית מתחרים ופתרונות חדשים	

מתנגדים: כישלון היוזמות המבוססות על מפגשים

רבים מהמרוויינים מתחו ביקורת חריפה על נקודות הראות שסוכמו לעיל והזהירו מפני השימוש באסטרטגיות המבוססות על מפגשים בצומת הנוכחי של הסכסוך ואף הצדיקו את ההתנגדות הגוברת להתערבויות מסוג זה, הן בישראל והן בשטחים. כ-40% מההתבטאויות מסוג זה במכלול נתוני הראיונות שניתחנו מקורן במרוויינים העובדים

בארגונים פלסטיניים, והיתר נחלקות כמעט שווה-בשווה בין עובדי ארגונים בינלאומיים וישראלים.

טבלה 2: חסרונות המפגשים (המבוססים על השערת המגע):

- עוקפים את צרכיהן של האוכלוסיות המדוכאות המקומיות ומקדמים בעיקר את האינטרסים של שחקנים אחרים, כולל תורמים בינלאומיים, "תעשיית הדיאלוג", ומדינת ישראל.
- טומנים בחובם פוטנציאל מועט לאיזון האסימטריה ביחסי הכוחות – הן בקבוצות מונחות והן ברמה החברתית הרחבה יותר והמדינית.
- אינם מסוגלים להשפיע מעבר לרמה האישית-פסיכולוגית ואין בהם כדי לבחון פתרונות לגורמי היסוד של הסכסוך.
- תורמים ל"נורמליזציה" של הכיבוש המתמשך.

דיון: הצעה לשילוב של נקודות ראות הסותרות

מטרתנו היא להבין לעומק את המחלוקת בין תומכי ומתנגדי המפגשים המבוססים על השערת המגע, ולהתוות הצעה מעוגנת בנתונים למתן פרשנות לעמדות המנוגדות, יישובן ושילובן תוך כדי הימנעות מהדרה של נקודת ראות זו או אחרת. הצעתנו בנויה סביב שלושה נושאים שנויים במחלוקת, כדלקמן.

טבלה 3: הצעה לאינטגרציה של הממצאים הסותרים:

היקף ההשפעה	אי-תלות ויישוב סכסוכים	אסטרטגיה של יישוב סכסוכים
למרות חשיבותו, השינוי ברמה האישית כלל אינו מספק כשמדובר בסכסוכים אסימטריים. תחת זאת, קבלת החלטות אסטרטגיות ליישוב הסכסוך צריכה לתת קדימות לשיטות שהוכחה השפעתן הישירה הן על מבני כוח אסימטריים ודכאניים והן על תהליכי שלום המובלים ברמת האליטה.	על פעולה ליישוב סכסוכים להיות מתוכננת ומבוקרת ברמה המקומית, ולשמור על אי-תלות ברורה באינטרסים הצרים של שחקנים שאינם מהרמה המקומית, כדי לערער את הסטטוס-קוו של אסימטריה שמקובעת ביחסי הכוחות	אסטרטגיות טרנס-פורמטיביות ליישוב סכסוכים חייבות לתת קדימות לאיזון האסימטריה ביחסי הכוחות, והעוולות המבניות על ידי התייחסות לגורמים ההיסטוריים והמבניים המניעים סכסוך אסימטרי

מסקנות

ההצעות האינטגרטיביות דלעיל מצביעות לפחות על שלושה אפיקים של פרקטיקות ביישוב סכסוכים בישראל ובשטחים.

טבלה 4: אפיקים של הלוגיקה של יישוב סכסוכים:

שילוב ב'	שילוב א'	ביטול
גישה מדורגת של פעולה להעצמת הקונפליקט במתמקדת במנועים המבניים וההסטוריים של האלימות, ובעקבותיה מפגשים מונחים, המותנים בהתמרה של פערי הכוחות בין הצדדים	תהליכים מקבילים של קיום מפגשים יחד עם צורות ישירות יותר של פעילות להעצמת הקונפליקט	התערבויות שמבוססות על מפגשים (השערת המגע) הן המסלול העיקרי לפעילות ברמה המקומית (grassroots) במצבים של קונפליקט אסימטרי

מימון

מחקר זה נתמך על ידי פרויקט מארי קירי FP7 של הנציבות האירופית: "נקודות ראות על טרנספורמציה של סכסוכים מהמזרח התיכון ואירופה".

תודות

המחברים מודים מקרב לב לתובנות המעמיקות של עוזרת המחקר ענת רייזמן-לוי ולתרומותיהם הנדיבות של המרואיינים. מחקר זה הפיק תועלת ממשוב שהתקבל ממוחמד אבו-נימר, אוליבר ראמסבوتאם, פטרישה סליק, מירה סוצ'ארוב ואחרים.